

Reactie van de koepelorganisaties SPIOR, SIORH, SMBZ, SMUO, FIO, NIF en SML op de Nota van wijziging Wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties

De koepels maken graag gebruik van de geboden gelegenheid om - gezien de relatief korte reactietermijn - beknopt te reageren op de concepttekst van de Nota van wijziging Wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties.

Diverse elementen in het voorstel van wet trekken onze aandacht. Het gaat hier vooral om aspecten die raken aan grondwettelijke vrijheden, de schijn van eenzijdige gerichtheid, beperkte specificaties ten aanzien van begrippen en normeringen en concrete, cijfermatige onderbouwing van het voorliggende voorstel van wet.

De koepels delen allereerst het uitgangspunt dat de Nederlandse democratische rechtsstaat beschermd dient te worden tegen ondermijning, zeker ook als dit zou plaatsvinden door onwenselijke buitenlandse beïnvloeding. Ook de doelstelling van het tegengaan van witwassen en terrorismefinanciering wordt volledig onderschreven.

Dit gezegd hebbende hebben de koepels wel enkele punten van zorg ten aanzien van het voorliggende wetsvoorstel, ook na de Nota van wijziging.

Zo wordt niet expliciet gemaakt wanneer er bij het OM “ernstige twijfel” kan ontstaan (op basis waarvan het OM dan vervolgstappen kan ondernemen). Maatschappelijke organisaties willen doorgaans uiteraard geen beleid voeren dat leidt tot preventieve vraagtekens bij de autoriteiten. De koepels zouden daarom graag een nadere specificatie zien.

In het verlengde hiervan lezen we in de Memorie van Toelichting (MvT):

“Het wetsvoorstel beoogt tegen te gaan dat onwenselijke buitenlandse beïnvloeding in deze maatschappelijke organisaties optreedt als gevolg van ontvangen donaties. Daartoe krijgen de burgemeester, het openbaar ministerie (hierna ook: OM) en andere specifiek aangewezen overheidsinstanties de bevoegdheid om bij een maatschappelijke organisatie gericht navraag te kunnen doen naar buitenlandse giften en, als deze substantieel blijken, verdere navraag te doen naar de persoon van de donateur. Dat zou een burgemeester bijvoorbeeld kunnen doen wanneer de openbare orde in het gedrang komt door problematisch gedrag van een maatschappelijke organisatie.”

Voor de koepels blijft het, ook na de nota van wijziging, ietwat diffuus wat er nu expliciet verstaan wordt onder “problematisch gedrag” en op welke specifieke gronden er navraag gedaan kan worden bij maatschappelijke organisaties, als het gaat over buitenlandse giften.

Ook vernemen de koepels graag of het klopt het dat het wetsvoorstel *niet* van toepassing is op commerciële entiteiten / rechtspersonen, niet zijnde stichtingen?

We lezen verder dat de eveneens gebezigde term “onwenselijk gedrag” wordt uitgelegd als “het afwijzen van de democratische rechtsorde als samenlevingsvorm of het verketteren van andersdenkenden, het aanzetten en (indirect) oproepen tot haat of discriminatie”. De koepels horen graag wanneer er sprake is van “afwijzen” en “verketteren” én wat er wordt bedoeld met een “indirecte oproep”.

De koepels verwijzen bij deze vraag onder meer naar de ontstane situaties in andere EU-lidstaten die, op dit punt, op gespannen voet lijken te staan met de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting. Zo is de Finse christelijke politica (mevrouw Räsänen) vervolgd voor het citeren van een Bijbeltekst die volgens de staat zou aanzetten tot discriminatie en liet de Franse minister van Buitenlandse Zaken, de heer Darmanin, begin dit jaar weten dat, vanwege hun conservatieve opvattingen, “niet alleen de islam een probleem vormt, maar ook christenen een vooraanstaand probleem vormen”.

De koepels willen weten hoe de in het voorstel gegeven uitleg van “onwenselijk gedrag” zich verhoudt tot de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst?

Ook lijkt - op basis van zowel de bovenstaande voorbeelden als de verwijzing in de MvT naar Pocob - er een specifieke gerichtheid te zijn op religieuze instellingen, met name van islamitische signatuur. Dit baart de koepels zorgen.

Daarnaast horen de koepels graag op welke cijfers het wetsvoorstel is gebaseerd. Anders gezegd: in welke mate (kwantitatief) is er tot nu toe sprake (geweest) van misbruik of ongewenste beïnvloeding?

In de paragraaf ‘Advies en consultatie’ lezen we:

“Op de concrete vragen over het toepassingsbereik en de burgemeestersbevoegdheid is in de artikelsgewijze toelichting nader ingegaan. Daarbij is verduidelijkt dat het enkele feit dat iemand de burgemeester verzoekt om bij maatschappelijke organisaties navraag te doen, geen aanleiding kan zijn om de betreffende informatie op te vragen. Het enige relevante criterium is de noodzaak van de informatie voor de handhaving van de openbare orde. Ten aanzien van de waardering en validatie van de informatie is in het wetsvoorstel verduidelijkt dat navraag kan worden gedaan naar de precieze herkomst van substantiële buitenlandse donaties. Tevens is de informatiedeling door de burgemeester in de lokale driehoek en met andere burgemeesters uitgebreid naar

de andere in artikel 28a Handelsregisterwet genoemde overheidsinstanties, ter waardering en validatie van de informatie. Het is immers primair aan de opsporings- en toezichthoudende organisaties op Rijksniveau om informatie te valideren.”

Wat de koepels betreft is het helaas nog steeds niet duidelijk op welke gronden aan de betreffende organisaties informatie kan worden gevraagd. Wie kan de burgemeester hiertoe verzoeken en op basis waarvan? En wanneer is de openbare orde, in de context van dit voorstel, in het geding? De koepels verzoekt meer duiding op dit punt.

Tot slot lezen we in de toelichting op artikel 3 (over wat een substantiële donatie is):

“ De notie «substantiële» donaties heeft zowel een absolute als een relatieve component. Voor de hand ligt dat een donatie van bijvoorbeeld € 250.000 in absolute zin een grote donatie is. In relatieve zin kan ook een donatie van bijvoorbeeld € 4.500 substantieel zijn, bijvoorbeeld als de totale inkomsten van de begunstigde organisatie op jaarbasis € 7.500 euro bedragen. Daarentegen zal een donatie van € 4.500 weinig risico voor ongewenste beïnvloeding meebrengen als de totale inkomsten van de betrokken organisatie € 750.000 bedragen. Voorstelbaar is dat de autoriteiten die om donatiegegevens kunnen verzoeken zich bij de uitvoering mede laten inspireren door het bedrag van € 15.000 euro, dat onder de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) wordt gebruikt als één van de indicatoren voor melding van een ongebruikelijke transactie door financiële instellingen aan de Financial Intelligence Unit-Nederland.”

Hieruit blijkt dat er geen concrete definitie gegeven wordt van wat nu verstaan dient te worden onder een “substantiële” donatie. Het gedoneerde bedrag wordt steeds in zijn context ‘gewogen’. Dit maakt het voor organisaties (en vooral de donateurs) onduidelijk wanneer men door te schenken (of te ontvangen) een potentieel verdachte handeling verricht. Te meer daar we tevens lezen:

“Overigens kan, ter bepaling of er sprake is van één of meer substantiële donaties, ook een reeks successieve giften binnen hetzelfde boekjaar samen genomen worden.”

De kans is aanzienlijk dat door deze wet donateurs (in algemene zin) zeer terughoudend zullen worden omdat de kans bestaat dat men geregistreerd zal worden door de autoriteiten, hetgeen afschrikwekkend kan werken. Dit gegeven kan indirect de positieve bijdragen die organisaties aan de samenleving willen leveren in de weg staan. Wat de koepels betreft een ongewenste ontwikkeling en ook contrair aan de tekst in het voorstel waarin we lezen dat “het kabinet grote waarde hecht aan de bereidheid om te geven.”